

Urša Pajk

Smo (še) dovolj spoštljivi do kulture, knjig in jezika?

Tokratna kolumnistka Urša Pajk je po izobrazbi kemijska tehničarka in dipl. umetnostna zgodovinarica s strokovnim bibliotekarskim izpitom. Že več let je zaposlena v Knjižnici Narodnega muzeja Slovenije, dela na izposoji in informacijah. V zadnjih letih vse več piše o knjigah, knjižnicah in bralni kulturi. V prostem času je strastna zbiralka knjig, igrač in nakita.

8. februarja praznujemo kulturni dan, 21. februarja pa obeležujemo mednarodni dan maternega jezika. Praznik kulture je daljnega leta 1945 razglasilo predsedstvo slovenskega narodnoosvobodilnega sveta in obdržali smo ga tudi v samostojni Sloveniji. Mednarodni dan maternega jezika pa so pri Unescu sprejeli leta 1999 kot spomin na protest bengalskih študentov, ki so leta 1952 v Pakistanu zahtevali enakopravnost za svoj jezik. Drugi mesec v letu je torej v znamenju kulture in jezika. Sploh prvega vedno spremlja veliko dogodkov, srečanj, proslav, najrazličnejših prispevkov v medijih in še bi lahko naštevali... Med sprehajanjem po mestu slišimo pesmi, srečamo znane obraze iz kulturnega sveta, vidimo, kako se v kulturne hrame steka kača ljudi, ozremo celo kakšen rdeč nagelj, slovensko zastavo, slovenski grb, v rokah ljudi knjižico Prešernovih poezij ... Na tujca naredijo take stvari močan vtis, saj se mu zdimo zelo zagret narod, ki žareče časti velikega pesnika in materni jezik. Malo bolj strog in izkušen opazovalec pa bo do nas zagotovo bolj kritičen in neprizanesljiv. Meni osebno se v zadnjih letih ob vsem tem zastavlja vprašanje, koliko je pri vsem tem res prave predanosti, iskrenosti, ljubezni... So prazniki in dnevi, povezani z našo kulturo, jezikom, dediščino, res še to kar so bili? Gre bolj za vsakoletno navado, avtomatsko opravilo, razvedrilo, domačo nalogo, ki jo je potrebno na hitro opraviti, ali celo statusni simbol? So časi resničnega, predanega in brezmejnega spoštovanja do slovenskega jezika, knjig, knjižnic, umetnosti res še živi? Morda kot plamenčki gorijo v srcih posameznikov, ki si brez tiskane besede in sporazumevanja v maternem jeziku ne predstavljajo življenja. Pišejo, dihajo, ustvarjajo, se borijo, živijo s slovenskim jezikom. Med njimi so tudi taki, ki životarijo in ob koncu meseca komaj povežejo konec s koncem. Kaj pa tisti, ki usmerjajo našo kulturno politiko, režejo kruh umetnikom, nas vodijo, se včasih odločajo namesto nas in imajo moč za radikalne spremembe na kulturni sceni? No, to je pa že drugo vprašanje ali druga zgodba... Vsem knjižničarjem še dandanašnji ostaja v mislih grenak spomin na novembrsko podpisovanje peticije proti zaprtju (za javnost) knjižnice na Inštitutu za

novejšo zgodovino. Vsi smo se vprašali, kaj se lahko zgodi jutri? O kom bodo razpravljali, odločali, pametovali naslednjič? Kdaj bo na tapeti naslednja knjižnica, kakšen inštitut, dom kulture? Kdaj bomo na vrsti mi? Saj to se je dogajalo že v preteklosti, boste rekli. Res je tako, se je, gotovo! Ampak ali ne drži tudi to, da naj bi človek napredoval, se učil iz preteklih dogodkov, lastnih napak, zablod, zaslepljenosti? Naj ne bi iz slabih izkušenj želeli potegniti najboljše, kar se le da? In to je: spoštovanje, poznavanje, ponižnost do našega jezika in kulturne dediščine. Za kaj bi se morali zavzemati prav vsak dan in ne le ob praznikih? Za naše kulturne vrednote, vendar. Tukaj imamo v rokah močno orožje prav knjižničarji, učitelji, profesorji, pisatelji, pesniki in igralci kot interpreti umetniških del. Nikakor pa niso izključeni posamezniki oziroma vsak državljani republike Slovenije, saj vsak lahko prispeva k mozaiku slovenskosti. Nikakor pa temu ne bomo kos, če ne bomo dovolj številčni, glasni, vztrajni, če ne bomo imeli na široko odprtih vrat kulturnih hramov, in če ne bomo spoštovani s strani vodilnih v državi ter vodilnih v kulturnih ustanovah. Včasih bi se morali res zamisliti nad tem, da smo pomembni pri širjenju znanja in imamo ravno mi pomembno vlogo pri izobraževanju mladih, ki bodo v prihodnosti morali nadaljevati z našim poslanstvom. Čutim, da je zopet prišel čas, ko so nam potrebni zagovorniki- zagovorniki knjižnic, slovenskega jezika, tiskanih knjig in nenazadnje knjižničarjev ter učiteljev. V prvem delu smo omenili dve zadevi, ki najedata našo kulturo – mlačnost do dni, posvečenih kulturi, in vse prevečkrat nerazumevanje oblasti do potreb kulturnih delavcev. Nista pa to edini nevarnosti. Tiskani knjigi in knjižnemu jeziku grozijo svetovni splet, pametni telefoni, moderne tehnologije, vdor tujk v jezik, šibka bralna pismenost, nezainteresiranost mladih za naše kulturne vrline in dosežke. Ni pa vse tako črno, saj mladi vseeno sodelujejo na tekmovanjih iz slovenskega jezika in pouk slovenščine nikakor ni najmanj priljubljen šolski predmet, čeprav mu nove tehnologije včasih režejo peruti. »Elektronski jezik« in »jezik pametnih telefonov« je precej okrnjen,

predelan, osiromašen, spremenjen. Poln je kratic, angleških besed in popačenk. In ravno nezadostno obvladanje maternega jezika je dijakom ovira pri izobraževanju in doseganju boljšega učnega uspeha. Pismenost pa pogojuje tudi uspešnejše življenje izven šole. Kdor ustrezno razume besedilo, je več pisarja in se pravilno izraža, je gotovo bolj samozavesten. Prav tako bi se morali starši in šolajoča se mladina zavedati, da je dobro poznavanje slovenskega jezika osnova za učenje tujih jezikov, ki vsem nam predstavljajo okno v svet. Če najprej spoštujemo materinščino, bomo pozneje spoštovali tudi druge jezike. Kaj se da narediti? Knjižničarji in pedagogi moramo še bolj spodbujati mlade k branju ter pisanju, da bodo širili besedni zaklad in spoznali, kako bogat je slovenski jezik in kaj vse lahko izrazimo oziroma opišemo s pomočjo le-tega. Veliko se lahko naučijo skozi igro in na zabaven način. Spoznavanje slovenske književnosti, zgodovine in književnikov skozi strip je gotovo privlačen »didaktični trik«. Treba je vzeti samo pot pod noge in obiskati kakšno knjižnico. Ogedalo nas samih in naših navad so tuji priseljenci. Za njih je slovenščina težko osvojljiv jezik, a zato nič manj zanimiv in občudovanja vreden. Dalje pa knjižničarjem, prosveti in vsem ostalim, ki delajo ali celo ustvarjajo kulturne dobrine, morda škoduje tudi to, da smo med seboj premalo povezani... Poglejmo samo sekcije, bibliotekarska društva in

vsa ostala združenja. Res smo v zadnjem času vse bolj vidni, glasni, kleni, imamo veliko strokovnih srečanj, ampak vseeno nas veliko dela še čaka. Moč je vseeno v povezovanju, harmoniji in slogi. Za začetek pa bi bilo verjetno dobro, če bi se tudi bolje poznali/spoznali. Posamezniki, knjižnice, izvoljeni člani različnih »bibliotekarskih teles«. Poznati pa bi nas morali tudi vodilni; naše delo, vizijo, naloge. Vse pa se začne z vedanjem o tem kaj v bistvu sploh želimo. Vsi bi morali stremeti in se obračati k istemu cilju – ohranjanju vseh stebrov kulture. Za zgled bi nam lahko bili naši ljudje v zamejstvu, ki kljub raznim oblikam sovražnosti, vztrajajo, se borijo, družijo in ohranjajo slovenski jezik in svoje društvene dejavnosti. Vsekakor je materinščina najpomembnejši segment kulturne dediščine in temelj narodove identitete, za katero se spleča dati vse od sebe.

Morda se v človeku, družini, kolektivu, narodu prižge rdeča luč šele takrat, ko jim grozi najhujše? No, upam, da vseeno ne bomo predolgo čakali in se bomo pognali v tek že kar jutri, navsezgodaj jutraj... ●

»In ravno nezadostno obvladanje maternega jezika je dijakom ovira pri izobraževanju in doseganju boljšega učnega uspeha. Pismenost pa pogojuje tudi uspešnejše življenje izven šole. Kdor ustrezno razume besedilo, je več pisarja in se pravilno izraža, je gotovo bolj samozavesten. Prav tako bi se morali starši in šolajoča se mladina zavedati, da je dobro poznavanje slovenskega jezika osnova za učenje tujih jezikov, ki vsem nam predstavljajo okno v svet. Če najprej spoštujemo materinščino, bomo pozneje spoštovali tudi druge jezike.«